

ALONE

Innovative Health Professionals Training Program on
Existential Loneliness among Older People

PEDAGOGINĖ ATASKAITA

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ALONE is co-funded by the European
Commission under the agreement
2019-1-PL01-KA202-064933

Pedagoginė ataskaita

AUTORIAI

Žebrauskaitė-Šiurienė, A., Virbalienė, A., Beck, I., Larsson, H., Edberg, A-K., Manattini, A., Trogu, G., Popovici, S., Lacramioara, L., Renn-Žurek, A., Modrzejewska, D., Woźnicka, E.

Šį darbą finansavo Europos Sąjungos programa "Erasmus+", projektas "Inovatyvi sveikatos priežiūros specialistų mokymo programa, skirta vyresnio amžiaus žmonių egzistencinei vienatvei", projekto Nr. 2019-1-PL01-KA202-064933.

Europos Komisijos parama šio leidinio leidybai nereiškia, kad ji patvirtina jo turinį, kuris atspindi tik autorių požiūrį, ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą.

JVADAS

Remiantis etikos gairėmis, sveikatos priežiūros specialistai turėtų gebėti teikti tokią priežiūrą, kuri atsižvelgtų į pacientų vertybes, papročius ir įsitikinimus bei per juos perteikiamus egzistencinius klausimus. Viena iš plačiai aptariamų problemų yra egzistencinė vienatvė. Egzistencinė vienatvė yra žmogaus buvimo dalis, kuri sveikatos priežiūros srityje yra mažai suprantama, tačiau, norėdami suteikti gerą priežiūrą vyresnio amžiaus pacientams, specialistai turi gebėti atsižvelgti į jų egzistencines problemas. Siekiant išvengti nereikalingų vyresnio amžiaus žmonių kančių, visų profesijų sveikatos priežiūros specialistai ir visų slaugos sričių specialistai turi atsižvelgti į vyresnio amžiaus žmonių egzistencinius rūpesčius. Nors ankstesni tyrimai rodo, kad slaugos darbuotojai yra linkę skirti dėmesio egzistenciniams klausimams (Strang, Strang ir Ternestedt, 2002; Sundström, Edberg, Råmgård ir Blomqvist, 2018), naujesni tyrimai rodo, kad kasdienėje vyresnio amžiaus žmonių priežiūroje tam sunku ir sudėtinga rasti laiko ir vietos (Beck, Tornquist, Brostrom ir Edberg, 2012). Dėl to slaugos darbuotojai gali jaustis priversti daugiau dėmesio skirti praktinėms užduotims, o ne santykiams su pagyvenusiais žmonėmis ir jų artimaisiais. Savo ruožtu, kai slauga daugiau dėmesio skiria užduotims, o ne santykių aspektams, leidžiantiems gerai susitikti, vyresnio amžiaus žmonės dažnai jaučiasi susvetimėję ir egzistenciškai vieniši (Sjöberg, Beck, Rasmussen ir Edberg, 2018).

Pagyvenusiems žmonėms, sergantiems įvairiomis ligomis ir vartojantiems daugybę vaistų, skiriama vis daugiau dėmesio sveikatos priežiūros moksliniuose tyrimuose ir sveikatos politikoje. Intervencijos, kuriomis siekiama pagerinti jų priežiūrą, dažnai orientuotos į vaistų vartojimo saugumą, delyro ir kritimų prevenciją arba judrumo palaikymą ir skausmo kontrolę. Įprastos strategijos šiems tikslams pasiekti yra žinių suteikimas (pvz., įtraukiant vaistininkus į priežiūrą, atliekant išsamų geriatrinį vertinimą arba ligų ir atvejų valdymą). Nors standartų ir įrodymais pagrįstų žinių diegimo į sveikatos priežiūrą vertė neabejotina, kyla rizika, kad vyresnio amžiaus pacientų sveikatos priežiūra bus pernelyg sutelkta į standartizuotas priemones, užmirštant kitus, individualesnius priežiūros aspektus, kurie taip pat turi įtakos suvokiamai gyvenimo kokybei (Straßner, Frick, Stotz-Ingenlath ir kt., 2019).

Istoriškai slaugos paslaugų teikėjai nenoriai kreipė dėmesį į dvasinę sveikatos sritį, nes slauga buvo grindžiama biomedicininio modeliu. Dvasingumas gali būti suvokiamas kaip paslėptas po fizinius, psichologinius ir socialinius aspektus ir dažnai jais išreikštas. Kad būtų aišku, kodėl dvasiniai poreikiai siejami su egzistenciniais, svarbu apibrėžti šią sąvoką. Dvasingumas - tai dinamiškas žmogaus gyvenimo matmuo, susijęs su tuo, kaip asmenys (individualūs ir bendruomenės) patiria, išreiškia ir (arba) siekia prasmės, tikslo ir transcendencijos, taip pat su tuo, kaip jie jungiasi su šia akimirka, su savimi, kitais, gamta, reikšmingais ir (arba) šventais dalykais (Nolan 2011). Dvasinis laukas yra daugialypis, apimantis:

- a) Egzistenciniai iššūkiai (pvz., tapatybės, prasmės, kančios ir mirties, kaltės ir gėdos, susitaikymo ir atleidimo, laisvės ir atsakomybės, vilties ir nevilties, meilės ir džiaugsmo klausimai);
- b) Vertybinės nuostatos ir požiūriai (kas kiekvienam žmogui yra svarbiausia, pavyzdžiui, santykiai su savimi, šeima, draugais, darbu, daiktais, gamta, menu ir kultūra, etika ir morale, pačiu gyvenimu).
- c) religiniai aspektai ir pagrindai (tikėjimas, įsitikinimai ir praktika, santykis su Dievu ar aukščiausiuoju) (Nolan, 2011).

Dvasinis žmogaus prigimties matmuo dažnai laikomas paslėptu, nes jis glūdi fizinėje, psichologinėje ir socialinėje srityje ir ne visada yra tiesiogiai matomas, prieinamas ar apie jį kalbama. Tai lėmė siaurą ir direktyvų požiūrį į priežiūrą, kuris savo ruožtu lėmė kultūrą, nuo kurios priežiūros paslaugų teikėjai nelinkę atsitraukti (Brémault-Phillips ir kt., 2015). NHS England (2015) aiškina, kad nepakankamas mokymas ir patirtis, prastas bendravimas, nejautrumas ir asmenų tikėjimo sistemų nesupratimas gali turėti neigiamą poveikį geros dvasinės priežiūros teikimui.

Didelis nepatenkintų poreikių lygis gali būti susijęs su gydytojų nežinojimu apie bendrus dvasinius rūpesčius. Nežinant vyresnio amžiaus žmonių poreikių, lengva jų nepastebėti, net jei žmogus yra įsipareigojęs teikti holistines paslaugas. Dažnai sunku atpažinti informaciją, kuri nėra susijusi su paradigma, į kurią žmogus buvo įtrauktas. Žinių apie vyresnio amžiaus suaugusiųjų egzistencinę vienatvę gilinimas gali padėti specialistams teikti geresnes paslaugas, nes padidins jų gebėjimą atpažinti ir patenkinti priežiūros poreikius, kad sumažintų egzistencinę vienatvę. Daugelis praktikuojančių gerontologų yra

suinteresuoti daugiau sužinoti apie dvasingumą, galbūt dėl jautrumo, susijusio su žinių trūkumu ir galimu neigiamu poveikiu klientams (Curl, Hodge, Horvath ir Larkin, 2012).

Yra daug įrodymų, kad daugelyje sveikatos ir socialinės priežiūros įstaigų vyresnio amžiaus žmonių dvasiniai poreikiai nėra tenkinami. Tai gali būti susiję su įvairiais veiksniais, įskaitant:

- Laiko trūkumas;
- Trūksta mokymų;
- Sąmoningumo, žinių ar supratimo stoka;
- Nenoras arba baimė;
- Susirūpinimas dėl savo vertybių ir įsitikinimų primetimo kitiems (Wiltjer & Kendall, 2019).

Dvasinė priežiūra yra labai svarbi holistinės priežiūros dalis, todėl sveikatos priežiūros specialistai turi būti tinkamai pasirengę tenkinti pacientų dvasinius poreikius. Kompetencijos spręsti dvasinius klausimus ugdytas slaugytojų rengimo sistemoje vis dar yra iššūkis. Siekiant parengti slaugytojus teikti iš tiesų holistinę slaugą, įskaitant dvasinius ir egzistencinius klausimus, reikia spręsti konceptualaus aiškumo ir slaugos ontologinių ir fenomenologinių aspektų išaiškinimo klausimus. Tai palengvins tinkamas pasirengimas, aplinkos parama tiek slaugos pedagogams, tiek studentams ir aiškus dvasingumo atspindėjimas slaugos mokymo programoje (Gulnar, Snowden, Wattis, Rogers, 2018).

SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTŲ MOKYMO IŠŠŪKIAI

Aukštos kvalifikacijos sveikatos priežiūros specialistų rengimas ne mažiau svarbus ir nuo dėstytojų (lektorių, mentorių) kvalifikacijos bei jų kūrybiško požiūrio į discipliną (Ermalovič, 2017; Laptieva ir Rublevskaja, 2014). Mentorius orientuoja studentus į jų įgūdžių ir gebėjimų ugdymą ir saviugdą. Jis formuoja jų požiūrį į mokymąsi, išsilavinimą ir būsimą profesiją. Mokytojai (dėstytojai, mentoriai) parengia ne tik teoriškai ir praktiškai gerai išsilavinusį sveikatos priežiūros darbuotoją. Dar svarbiau, kad tokia rengimo būtyje būtų integruotas holistinis, kūrybiškai mąstančio asmens mokymas su suformuotu profesinės ir pilietinės atsakomybės (pareigos) jausmu.

Informacinių technologijų naudojimas profesinėje veikloje tapo privalomu šiuolaikinės vakarietiškos visuomenės atributu. Neperdėsime sakydami, kad sveikatos

priežiūros darbuotojo profesinė veikla beveik visada susijusi su skaitmeninimo pasiekimais: nuo elektroninių medicininių įrašų, saugomų "debesyje", iki telechirurgijos (nuotolinės chirurgijos). Akivaizdu, kad nesvarbu, kaip uoliai ir veiksmingai mokytojai ruošia naująją specialistų kartą darbui dabartinėmis socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis. Šių specialistų žinios bus nepakankamos, kai tik bus pakeista pagrindinė technologinė platforma. Pagrindinės technologinės platformos keitimas tampa reguliarus ir vyksta kartą per 3-5 metus. Todėl specialistų žinių senėjimas tampa veiksniu, kuris lemtingai veikia visas visuomenės gyvenimo sritis. Tai reiškia, kad pagrindinis šiuolaikinio laikmečio pedagoginis imperatyvas yra tas, kad mokymo įstaiga turi išmokyti mokinį mąstyti ir mokytis (Denisovas, 2004). Studento ugdomoji veikla aukštojoje mokykloje suponuoja savarankiško darbo įgūdžių, taip pat savikontrolės ir savarankiško elgesio reguliavimo egzistavimą ir tolesnį jų ugdymą. Kritinis mąstymas yra esminis saugios, veiksmingos ir kvalifikuotos slaugos praktikos procesas. Slaugos mokymo programose turėtų būti diegiamos nuostatos, skatinančios kritinį mąstymą ir mobilizuojančios kritinio mąstymo įgūdžius.

Perėjimas nuo ugdymo "visam gyvenimui" principo prie principo "per gyvenimą" yra ypač aktualus medicininio ugdymo srityje ir turėtų būti vykdomas panaudojant tris ugdymo proceso aspektus (Ermalovič, 2017; Laptieva ir Rublevskaja, 2014):

- Tradiciniai mokymo ištekliai (paskaitos, praktiniai užsiėmimai, seminarai, pristatymai, modeliai, analitinis vaizdo įrašų nagrinėjimas ir t. t.);
- Savarankiški mokymo ištekliai, reikalaujantys mokytojo dalyvavimo (pranešimų rengimas pranešimams mokslinėse ir praktinėse mokinių konferencijose, pasirengimas profesinio meistriškumo konkursams, kontroliuojama savarankiška pacientų priežiūra, rezultatų stebėjimas ir kt.);
- Autonominiai mokymo ištekliai, kuriems nereikia mokytojo dalyvavimo (nuotolinis mokymas, multimedijos kursas savarankiškam mokymuisi, elektroninės vadovėlių kopijos, interneto ištekliai ir t. t.).

MOKYMOŠI TIKSLAI IR REZULTATAI .

Kurso tikslai - tai aiškūs ir trumpi teiginiai, kuriais apibūdinama, ką mokiniai turėtų išmokti kurso pabaigoje. Skirtumas tarp kurso tikslų ir mokymosi rezultatų - ir priežastis, dėl kurios šie terminai taip dažnai tapatinami - yra ta, kad pirmieji apibūdina numatomą būseną

(ką tikėtės, kad mokiniai išmoks), o antrieji - esamą arba stebimą būseną (ką mokiniai iš tikrųjų išmoko). Tiek kurso tikslai, tiek mokymosi rezultatai skiriasi nuo mokymosi uždavinių, kurie suprantami plačiau (Bloom, Engelhart, Furst, Hill ir Krathwohl, 1956).

Pedagoginės technologijos siūlomas tikslų apibrėžimo būdas yra gana techninis. Esminė jo dalis yra ta, kad ugdymo tikslai formuluojami per mokymosi rezultatus. Šie mokymosi rezultatai aprašomi mokinio veiksmams, kuriuos mokytojas (mentorius) galėtų aiškiai nustatyti ir įvertinti.

Kasdienėje pedagoginio darbo praktikoje galima pasiūlyti tokius sprendimus:

- Tikslų sistemos su kategorijomis ir pasekmių lygiais (hierarchija) kūrimas; tokios sistemos dabar vadinamos taksonomijomis.
- Sukurti aiškia ir išsamią kalbą, tinkamą švietimo tikslams apibūdinti. Šiandien pirmenybė teikiama mokymosi rezultatų modeliui. Tam tikru metu Europos kvalifikacijų sąrangą (EQF, European Qualification Framework) (2018) galime vadinti šia kalbos sistema (priemone, įrankiu) tikslams įvardyti.

Afektinio (emocinio) ugdymo tikslams įgyvendinti tinka šios priemonės: paskaitos, mokymasis stebint (pagal asmeninį pavyzdį), grupinės diskusijos, protinis (mentalinis) eksperimentas, situacinės užduotys (įskaitant etines), grupinis labdaros projektas ir kt.

Psichomotorinės srities įgūdžiai ypač reikalingi tokiose srityse kaip gamtos mokslai, klinikinė medicina, ligų prevencija, menai, muzika, inžinerija ir fizinis lavinimas. Tačiau dėl nežinomų priežasčių Bloomas ir jo komanda nusprendė nesivarginti formuluodami galimas šios srities priemones. Vėliau atsirado kitų specialistų, kurie tai plėtojo toliau.

Pavyzdžiui, R. H. Dave'as (1970) pasiūlė tokią 5 lygių hierarchiją:

1. Imitacija. Kitų žmonių elgesio stebėjimas ir atkartojimas. Mokinys stebi mentoriaus veiksmus ir kopijuoja juos saugioje situacijoje.
2. Valdymas. Gebėjimas atlikti tam tikrus veiksmus pagal instrukcijas ir taikant anksčiau įgytus įgūdžius. Mokinys laikosi instrukcijos, algoritmo ar protokolo ir pakartoja reikiamus veiksmus taip, kaip reikalaujama, neimprovizuodamas.
3. Tikslumas. Įgyjamas įgūdis, kuris matomas iš aiškaus ir tikslaus atlikimo. Šio lygio mokinys geba atlikti užduotį su mažiau klaidų. Įgūdis tampa vis tikslesnis, kai nėra pavyzdžio, algoritmo ar schemos.
4. Jungtis. Tai gebėjimas koordinuoti įvairius veiksmus derinant du ar daugiau motorinių

įgūdžių. Mokinys geba atlikti sudėtingą užduotį, kurią sudaro keli etapai (elementai), naudodamasis įvairiais anksčiau įgytais įgūdžiais. Algoritmai gali keistis pagal tikslus reikalavimus arba siekiant išspręsti problemą.

5. Natūralizacija. Įgūdžiai derinami, integruojami ir naudojami tvariai ir be kovos. Mokinys demonstruoja aukštą įgūdžio atlikimo lygį automatiškai (be jokių svarstymų).

Mokinys pasitiki savo profesiniais įgūdžiais ir geba improvizuoti arba atlikti veiksmus neįprastose profesinėse situacijose.

Galima rasti daug informacijos apie tai, kokia yra geriausia mokymosi rezultatų rašymo praktika (Fry, 2000, Jenkins & Unwin, 2001, Moon, 2002).

R. M. Hardenas (2002b) savo darbe svarsto mokymosi rezultatų panaudojimą kuriant tam tikrą švietimo modelį, tinkamą sveikatos priežiūros specialistų mokymui. Mokymosi rezultatus reikėtų apibrėžti taip, kad jie apimtų visą būtinų kompetencijų spektrą ir sutelktų dėmesį į įvairių kompetencijų integravimą į medicinos praktiką. Grafiškai Hardeno mokymosi rezultatų modelis atrodo kaip trijų vienas į kitą įterptų apskritimų kompleksas. Vidiniame rate yra septyni mokymosi rezultatai, susiję su tuo, ką gali daryti gydytojas (sveikatos priežiūros specialistas), t. y. su jo laukiamomis techninėmis kompetencijomis ("atlikti reikalaujamą dalyką"). Viduriniame rate yra mokymosi rezultatai, susiję su tuo, kaip konkrečiai gydytojas (sveikatos priežiūros specialistas) atlieka profesinę užduotį: su žiniomis ir supratimu, su tinkamu požiūriu ir sprendimų priėmimo strategija ("atlikti manipuliaciją teisingai ir atidžiai").

Išorinis ratas apima mokymosi rezultatus, apibūdinančius nuolatinį sveikatos priežiūros specialisto, kaip specialisto ir kaip asmenybės, profesinį tobulėjimą ("teisingas žmogus tai daro") (Harden, 2002b).

Efektyvi ir kokybiška pacientų priežiūra yra sudėtinga veikla. Tam reikia, kad sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos specialistai veiksmingai bendradarbiautų. Tarpprofesinis švietimas yra galimas būdas pagerinti tarpprofesinį bendradarbiavimą ir pacientų priežiūrą. Tarpdisciplininių studijų programų kūrimas yra bendras įvairių sričių dėstytojų darbas. Studijų programas gali rengti tiek tarpdisciplininio darbo patirties turinčios dėstytojų grupės, tiek tokios patirties neturintys dėstytojai (Putrienė, 2017). Tarpprofesinis ugdymas reiškia, kad skirtingų profesijų studentai mokosi vieni iš kitų, vieni su kitais ir vieni apie kitus. Studentai ir sveikatos priežiūros specialistai turi siekti kompetencijos, t. y. įgyti žinių, įgūdžių ir nuostatų. Dvasinės slaugos kompetencija apibrėžiama kaip aktyvus nuolatinis procesas,

kuriam būdingi trys tarpusavyje susiję elementai, apimantys didėjančią savo vertės suvokimą, empatiško kliento pasaulėžiūros supratimo ugdymą ir gebėjimą įgyvendinti individualizuotas intervencijas, tinkančias kiekvienam klientui disciplininės studijų programos projekte (Baldacchino, 2015).

Šį naujovišką tarpprofesinį mokymo kursą gali būti galima pritaikyti kitose švietimo įstaigose. Be fizinio studentų buvimo kartu klasėje, internetiniuose forumuose besimokantieji gali aptarti ir apsibrėžti kiekvienos disciplinos indėlį į dvasinę priežiūrą (t. y. egzistencinės vienatvės supratimą) ir holistinę paciento atvejo analizę. Taigi, internetiniai forumai gali padėti geriau suprasti ir įvertinti kiekvieno tarpdisciplininės komandos nario vertingą indėlį į holistinę priežiūrą.

Keturios pagrindinės sritys, kurios yra esminės mokantis dvasinių ir (arba) egzistencinių klausimų:

a. mokymosi realiose situacijose svarba, kai klinikinės praktikos metu pakartotinai susiduriama su pacientais, kuriems taikomas vaidmenų modelis ir mentorystė;

b. pedagoginių metodų, padedančių studentams suprasti, dirbti su paciento dvasingumu ir jį apmąstyti, pavyzdžiui, refleksijos žurnalai, rašytiniai refleksijos aprašymai; slaugos planų, kuriuose numatytos dvasinės intervencijos, rašymas; vaidmenų žaidimai, skirti dvasiniam įvertinimui, įskaitant vertybes, įsitikinimus ir dvasinius poreikius; grupinės diskusijos apie religijos, dvasingumo ir sveikatos ryšį; atvejų analizė; literatūros skaitymas ir mokslinių tyrimų apie dvasingumą ligos ir slaugos srityje analizė;

c. suvokti ir įveikti dvasinės slaugos mokymąsi stabdančias sąlygas, tokias kaip žinių apie dvasingumą trūkumas; neaiškumas dėl sveikatos priežiūros specialisto vaidmens dvasinės slaugos srityje; savo dvasingumo nesuvokimas; kitokio tikėjimo nei pacientas; nekompetencija spręsti dvasinius poreikius; pavyzdžių trūkumas; laiko stoka; darbo perkrova; ir

d. studentų dvasinės slaugos mokymosi vertinimas, susijęs su tuo, kaip studentai rengiami ir kaip jie stebimi po klinikinių studijų, pavyzdžiui, po klinikinių refleksijos sesijų; dalijimasis istorijomis su kolegomis studentais, dėstytojais ir kapelionais; mokymosi rėmimas literatūra ir moksliniais tyrimais apie dvasinę slaugą; refleksijos pratybos ir apibendrinimo sesijos, siekiant padidinti studentų saugumą ir saugią pacientų priežiūrą (Giske, 2012).

Šios sritys atsispindi ASSET modelyje (Actioning Spirituality and Spiritual Care Education and Training), skirtame dvasinės globos mokymui. ASSET modelis apima

struktūros turinio, mokymosi proceso ir mokymo rezultatų trikojį. Pirmą, struktūros turinys apima savęs pažinimą, dvasingumą ir dvasinius slaugos aspektus. Antra, mokymo ir mokymosi procesas apima patirtinį mokymąsi, susijusį su vertybių išsiaiškinimu, holizmu, plačia dvasingumo perspektyva, keturiais slaugos proceso etapais ir mokymo bei mokymosi vertinimu. Trečia, mokymo rezultatas, kuris vertinamas pagal vertybių išsiaiškinimą, žinias ir kompetenciją teikiant dvasinę slaugą (Narayanasamy, 1999).

METODAI, KURIUOS GALIMA NAUDOTI

Ugdymas sveikatos priežiūros srityje tampa puikiu principų, metodų, ugdymo šablonų, žodyno ir praktinių įgūdžių rinkiniu. Be profesinių įgūdžių ugdyme svarbus ir dėmesys dvasiniam fakultetų ir besimokančiųjų matmeniui, pavyzdžiui, moralinio ir edukacinio savarankiškumo svarba ugdymo aplinkoje. Švietimo atsakomybė yra ta, kad jis turėtų pažadinti mokinio egzistencinį sąmoningumą kaip vieningo subjektyvumo, esančio pasaulyje (Malik, Akhter, 2013). Šiam gebėjimui reikia pažinimo, polinkių ir įgūdžių visumos, kad mokytojas galėtų skatinti mokinių fizinį, intelektinį, emocinį, socialinį ir dvasinį vystymąsi.

Viena iš pagrindinių šiuolaikinio mokymo veiklos problemų yra platus teorinis pasirengimas, kuris siejamas su prastos kokybės profesiniais praktiniais įgūdžiais. Tai paaiškina tendenciją plačiai taikyti interaktyvius mokymo metodus, ypač sveikatos priežiūros mokymo srityje, kur labai svarbus darnus teorijos ir praktikos derinys (*Artjuchina ir Čumakovas, 2012*). Vis ryškesnė tampa studentų savišvietos (savęs parengimo) reikšmė. Ji suponuoja tradicinių ugdomosios veiklos formų kokybinį pokytį, atitinkantį mokinių intelektualinio potencialo ugdymo tikslus ir uždavinius.

Interaktyvūs ugdymo (mokymo) metodai labiausiai atitinka į asmenybę orientuotą požiūrį, nes jais siekiama įdarbinti bendramokslis (mokymas bendradarbiaujant). Bendro ugdymo kontekste tiek mokytojas, tiek mokinys tampa ugdymo proceso subjektais.

Europos Sąjunga parengė sistemą, kurioje aprašyti skirtingi kvalifikacijų lygmenys (EKS, 2018). Savo projekte daugiausia dėmesio skyrėme EKS 4 lygiui, todėl toliau pateikiami Europos kvalifikacijų sandaros 4 lygio aprašai (Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) lygius apibrėžiantys aprašai).

1. 1 lentelė. Mokymo (mokymo) priemonės, susijusios su EKS 4 lygio deskriptoriais

<p><i>Žinios</i></p>	<p><i>Faktinės ir teorinės žinios plačiame darbo ar studijų srities kontekste.</i></p>	<p><i>Paskaitos*, seminarai**, darbas mažose grupėse, grupinės diskusijos, sąvokų žemėlapiai, sudėtingų ir dviprasmiškų momentų (sąvokų, modelių, hipotezių ir kt.) aptarimas studijuojamoje medžiagoje ir empiriniai stebėjimai, viešųjų (socialinių) išteklių panaudojimas (specialisto kvietimas, ekskursija)</i></p>
<p><i>Igūdžiai</i></p>	<p><i>įvairūs pažintiniai ir praktiniai igūdžiai, reikalingi konkrečioms darbo ar studijų srities problemoms spręsti.</i></p>	<p><i>Kūrybinės užduotys, atvejo analizės metodas, elgesio modeliavimas, refleksyvus rašymas, pasakojimas, veiksmo mokymosi metodas, socialiniai projektai, savo praktikos atvejų aptarimas, vaizdo įrašų analizė.</i></p>
<p><i>Atspindys</i></p>	<p><i>Kritinis dialektinis diskursas - tai komunikacinio mokymosi strategija, kurioje pabrėžiama kritinės refleksijos ir kritinės savirefleksijos svarba, siekiant įvertinti, kokios sąvokos mokymo ir mokymosi procese paprastai laikomos savaimė suprantamomis.</i></p>	<p><i>Savęs pažinimo pratimai, savirefleksija, supervizijos, dienoraščiai, grupinės diskusijos, interviu.</i></p>

2. Šaltinis: <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page> (2020 m. spalio 05 d.)

* Atsižvelgdami į tai, kad internete galima rasti didžiulį kiekį informacijos (teorinių duomenų), turime pripažinti, kad mokytojams sunku bandyti sudominti mokinius (patraukti jų dėmesį). Net asmenybės (psichologinė) įtaka nepadeda, jei atrodo, kad studijų turinys neturi jokios vertės arba studentai gali patys jį susirasti knygose ar internete. Todėl normatyvinį (privalomą teorinį minimumą) turinį geriau siūlyti naudojant informacines technologijas, pavyzdžiui, nuotolinį mokymąsi (internetu) su privalomais patikrinimais.

Šie kontroliniai punktai (išstudijavus tam tikrą naują medžiagą) turėtų pareikalauti ne tik reprodukcinių protinių (kognityvinių) veiksmų, bet ir kūrybinių kognityvinių veiksmų. Paskaitų, kaip teorinių žinių perdavimo studentams būdo, išsaugojimas atrodo racionalus tik tuo atveju, jei šias paskaitas skaito žymūs mokslininkai ar praktikai, galintys studentams pateikti unikalių duomenų. Pavyzdžiui, tai gali būti jų naujausių mokslinių tyrimų projektų rezultatai, jų pačių klinikiniai stebėjimai, išskirtinio metodo ar technikos pristatymai.

** Iki šiol seminarai laikomi studentų žinių kontrolės būdu ir tam tikra erdve dalytis ir keistis nuomonėmis, o tai iš dalies yra ir būdas gauti naujos informacijos. Be to, dalyvavimas seminaruose padeda studentams išsiaiškinti neaiškius momentus studijuojant medžiagą. Šių ugdymo tikslų taip pat galima pasiekti dirbant mažose grupėse arba diskutuojant grupėse.

Ugdymas neįmanomas be filosofavimo, taigi ir be prasmės ieškojimo, savimonės didinimo, kritinio mąstymo, refleksyvaus kalbėjimo ir rašymo. Šiuo požiūriu iššūkis yra sukurti ugdymo galimybes savirefleksijai ir klausimams apie tai, kas iš tiesų svarbu gyvenime, užduoti.

LITERATŪRA

- Artjuchina A.I. ir Čumakovas V.I. Interaktyvūs mokymo metodai medicinos universitete: studijų vadovas. Volgogradas, Rusija: Volgogrado valstybinio medicinos universiteto leidykla; 2012.
- Beck, I., Törnquist, A., Broström, L. & Edberg, A. K. (2012). Būtinybė sutelkti dėmesį į darymą, o ne buvimą - slaugytojų padėjėjų patirtis teikiant paliatyviąją pagalbą savivaldybių stacionariose globos įstaigose. *International Journal of Nursing Studies*, 49(4), 455-464. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2011.10.016>
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, E. J. & Krathwohl, D. R. (Eds.). (1956). Ugdymo tikslų taksonomija: The classification of educational goals (Edukacinių tikslų klasifikacija). New York, NY: Longmans, Green and Co.
- Brémault-Phillips, S. et al. (2015). Dvasingumo kaip pagrindinio pacientų priežiūros komponento integravimas. *Religions* 6(2):476-498.
- Bremault-Phillips, S., Jean Brett-MacLean, P. K. & Olson, J. (2015). Dvasingumo kaip pagrindinio pacientų priežiūros komponento integravimas. *Religions* 6(2):476-498.
- Curl, A., Hodge, R., Horvath, V. & Larkin H. (2012). Pagyvenusių žmonių dvasiniai poreikiai sveikatos priežiūros įstaigose: A Qualitative Meta-Synthesis. *Research on Aging* 34(2):131-155.
- Dave R.H. (1970). Psichomotoriniai lygiai. In R.J. Armstrong (Ed.), *Developing and Writing Behavioral Objectives*. Tucson, Arizona: Educational Innovators Press.
- Denisovas I.N. (2004). Medicinos mokymas: šiandieninė situacija ir gydytojų rengimo tobulinimo būdai. *Medical Doctor.*, 4: 4-7.
- Europos kvalifikacijų sąranga: parama mokymuisi, darbui ir tarpvalstybiniam judumui. Prieiga per internetą: http://www.ehea.info/Upload/TPG_A_QF_RO_MK_1_EQF_Brochure.pdf.
- Ermalovičius A.V. (2017). Pedagoginiai medicinos mokymo aspektai. "Graduate School": mokslo ir žurnalistikos žurnalas. 2017; 1(117): 60-64.
- Giske, T. (2012). Kaip bakalauro studijų slaugos studentai mokosi dvasiškai rūpintis pacientais klinikinė studijų metu - literatūros apžvalga. *Journal of Nursing Management*, 20: 1-9.
- Gulnar, A. Snowden, M., Wattis, J. & Rogers, M. (2018). Spirituality in Nursing Education (Dvasingumas slaugos ugdyme): Žinių ir praktikos spragos. *International Journal of*

- Multidisciplinary Comparative Studies. 5(1-3), 27-49.
- Hodge, D. R. & Horvath, E.V. (2011). Dvasiniai poreikiai sveikatos priežiūros įstaigose: A Qualitative Meta-Synthesis of Clients' Perspectives. *Socialinis darbas*. (56)4, 306-316.
- Wiltjer, H. & Kendall, N. (2019). Vyresnio amžiaus žmonių vertinimas 6: dvasinės srities vertinimas. *Nursing Times*, 115: 10, 24-27.
- Laptieva L.N. & Rublevskaya E.I. (2014). Pedagoginiai sveikatos priežiūros darbuotojų profesinės veiklos aspektai. I. P. Šamiakino vardo MGPU biuletenis; 1(42): 82-89.
- Malik, G.M. & Rukhsana A. (2013). Egzistencializmas ir klasės praktika. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*. 8 (6): 87-91.
- Moon J. (2002). Modulių ir programų rengimo vadovas. Londonas, Jungtinė Karalystė: Kogan Page Limited
- Narayanasamy, A. (1999). ASSET: A model for actioning spirituality and spiritual care education and training in nursing. *Nurse Education Today*, 19: 274-85.
- NHS England (2015) NHS kapelionavimo gairės 2015: London: NHS England.
- NHS England (2015). Paslaugomis besinaudojančių žmonių patirties gerinimas.
- Putrienė, N. (2017). Tarpdisciplininių studijų programų kūrimo universitete įgalinimo veiksniai. Daktaro disertacija. KTU.
- Nolan S, Saltmarsh P, & Leget C. (2011) Dvasinė priežiūra paliatyviojoje slaugoje: darbas su EAPC darbo grupe. *Eur Journal of Palliative Care*, 18(2);86-89
- Sheridan, S. M. & Burt, J. D. (2009). Į šeimą orientuota pozityvioji psichologija. In C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.), *Oxford Handbook of Positive Psychology* (pp. 551-559). Oxford: Oxford University Press.
- Sjöberg, M., Beck, I., Rasmussen, B. H. & Edberg, A. K. (2018). Būti atskirtam nuo gyvenimo: egzistencinės vienatvės reikšmės, apie kurias pasakoja silpni vyresnio amžiaus žmonės. *Aging Ment Health*, 22(10), 1357-1364. <https://doi.org/10.1080/13607863.2017.1348481>
- Strang, S., Strang, P. ir Ternestedt, B. M. (2002). Švedijos slaugos personalo apibrėžti dvasiniai poreikiai. *J Clin Nurs*, 11(1):48-57.
- Straßner, C., Frick, E., Stotz-Ingenlath, G. et al. (2019). Holistinė vyresnio amžiaus pacientų priežiūros programa, skirta dvasiniams poreikiams, socialiniam aktyvumui ir savipriežiūrai integruoti į ligų valdymą pirminės sveikatos priežiūros įstaigose (HoPES3): klasterinio atsitiktinės imties tyrimo protokolas. *Trials*, 20(1):364.
- Sundström, M., Edberg, A. K., Rmgard, M. & Blomqvist, K. (2018). Susidūrimas su vyresnio

amžiaus žmonių egzistencine vienatve: sveikatos priežiūros specialistų perspektyvos. Int J

Qual Stud Health Well-being, 13(1), 1474673.

<https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1474673>.

1 priedas

EUROPOS PROFESINIO MOKYMO KREDITŲ SISTEMA (ECVET)

Projekto tikslas - parengti geriausios praktikos, kaip įveikti vyresnio amžiaus žmonių vienetą, rinkinį ir mokymo paketą slaugytojams ir kitiems sveikatos priežiūros specialistams, kurie šiuo metu yra ribotai apmokyti arba visai neapmokyti, kaip įveikti egzistencinės vienetės kamuojamus vyresnio amžiaus žmones, teikti kvalifikuotą ir integruotą priežiūrą šiai pažeidžiamai tikslinei grupei.

Įdiegus ECVET sistemą būtų galima geriau suprasti besimokančiųjų mokymosi rezultatus, užtikrinti didesnę skaidrumą ir padidinti profesinį judumą tiek nacionalinėje, tiek Europos darbo rinkoje.

PAGRINDINIAI ECVET TIKSLAI IR PRINCIPAI

"ECVET" tikslas - palengvinti tarptautinį judumą ir mokymosi rezultatų pripažinimą profesinio rengimo ir mokymo srityje bei mokymąsi visą gyvenimą be sienų. Tarptautinis judumas mokymosi tikslais yra labai specifinis, nes jis orientuotas į tarptautinį judumą siekiant įgyti naujų žinių, įgūdžių ir gebėjimų (Taryba, 2011). Ši koncepcija nurodo kvalifikaciją kaip pagrindinį judumo elementą ir tikslą, ir ji yra svarbiausia "ECVET".

Todėl ECVET galėtų:

- padėti perkelti ir pripažinti užsienyje įgytą mokymąsi (geografinis judumas);
- ir remti mokymąsi visą gyvenimą, suteikiant žmonėms galimybę perkelti ir kaupti įvairiomis aplinkybėmis savo šalyje pasiektus mokymosi rezultatus, kad jie galėtų įgyti pripažintą kvalifikaciją, ją atnaujinti ar patobulinti.

Siekiant šio tikslo, ECVET buvo grindžiama bendrais kvalifikacijų rengimo ir kreditų perkėlimo bei kaupimo tvarkos principais:

- Kvalifikacijos rengiamos remiantis mokymosi rezultatais. Mokymosi rezultatai - tai teiginiai apie tai, ką besimokantysis žino, supranta ir geba padaryti baigus mokymosi procesą, ir jie apibrėžiami kaip žinios, įgūdžiai ir kompetencija. Pasitelkus mokymosi rezultatus galima nustatyti, ar mokymasis viename kontekste, sistemoje ar šalyje yra palyginamas su mokymusi kitame kontekste, sistemoje ar šalyje.
- Kvalifikacijos yra suskirstytos į mokymosi rezultatų vienetus, kurie gali būti vertinami,

patvirtinami ir pripažįstami atskirai.

- Vienetų įvertinimas yra dokumentuotas ir leidžia laipsniškai kaupti ir perkelti kreditus.
- Kreditai gali būti patvirtinami ir pripažįstami kitose kvalifikacijų sistemose.
- Kompetentingų įstaigų partnerystė palengvina kreditų pripažinimą, nes jos pasitiki viena kitos kvalifikacija ir vertinimu.
- Kvalifikacijas ir vienetus galima papildomai aprašyti naudojant ECVET taškus. Taškai padeda nustatyti kvalifikacijos dydį ir santykinį kvalifikacijos vienetų svorį. Mokymosi rezultatams, kuriuos tikimasi pasiekti per dieninio profesinio mokymo metus, skiriama 60 taškų. Ši kiekybinė nuoroda taškais skirta aprašomajai funkcijai atlikti, o vienetais susisteminti mokymosi rezultatai sudaro perkėlimo ir kaupimo pagrindą.

ECVET sistemą sudaro keturi elementai: 1. Mokymosi rezultatų vienetai; 2. Mokymosi rezultatų perkėlimas ir kaupimas, "ECVET" partnerystė; 3. Mokymosi sutartis ir asmeninė pažyma; 4. "ECVET" taškai.

NACIONALINĖ PROFESIJOS POLITIKA IR METODAI, ATITINKANTYS ECVET REKOMENDACIJAS PROJEKTO ŠALYSE PARTNERĖSE.

Švedija

2011 m. Švedijos vyriausybė, bendradarbiaudama su Švedijos aukštojo mokslo agentūra ir Tarptautinių švietimo programų biuru, įgaliojo Švedijos nacionalinę švietimo agentūrą išanalizuoti ir pasiūlyti priemones, kurios padėtų regioniniams ir vietos subjektams taikyti Europos profesinio mokymo kreditų sistemą (ECVET) visų lygių profesiniame mokyme. Švedijoje nėra priimta jokių oficialių sprendimų, kaip ECVET bus taikoma Švedijos profesiniame švietime ir mokyme. Švedijos nacionalinė švietimo agentūra ir Švedijos profesinio mokymo agentūra, išanalizavusios Švedijos vidurinio profesinio mokymo ir politechnikos mokymo bei profesinio rengimo reglamentavimą, mano, kad jis atitinka ECVET rekomendacijos ketinimus.

Profesinio mokymo koordinatoriai, pavyzdžiui, vidurinės mokyklos, kolegijos ir universitetai, išbandė ir bando šią sistemą vykdydami Europos bendradarbiavimo projektus ir mainus. Projektas "Alone" yra pavyzdys, kur išbandoma EQVET. Siekiant palengvinti skirtingų šalių ir sistemų kvalifikacijų skaitymą, supratimą ir palyginimą, naudojama bendra atskaitos

sistema

- Europos kvalifikacijų sąranga (EKS). EKS yra aštuoni atskaitos lygiai, kurių kiekvienas turėtų atspindėti žinias, įgūdžius ir gebėjimus, kuriuos asmuo turėtų būti įgijęs, kad galėtų įgyti kvalifikaciją. 1 lygis - tai bazinė kvalifikacija, o 8 lygis - aukščiausias akademinio ir profesinio mokymo lygis. Projektas "Alone" yra 4 lygio. Švedijoje EKS koordinuoja Švedijos aukštojo mokslo agentūra.

Lietuva

2014 m. Lietuva priėmė įsipareigojimą įgyvendinti Europos profesinio mokymo kreditų sistemą (ECVET) ir pradėjo įgyvendinti projektą "Nacionaliniai ECVET ekspertai", kurio vienas iš pagrindinių tikslų - skatinti ir plėtoti ECVET taikymą ir naudojimą Lietuvoje. Tačiau tai nėra visiškai naujovė mūsų šalyje: ECVET diegimo pavyzdžių galima rasti nuo 2009 m. vykdomuose Mokymosi visą gyvenimą programos Leonardo da Vinci paprogramės mobilumo ir inovacijų perkėlimo projektuose. (informacijos šaltinis www.adam-europe.eu). Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) stebėsenos ataskaitoje "Stipresnis profesinis mokymas geresniam gyvenimui" (2015 m.) Lietuva vertinama kaip daranti pažangą įgyvendinant ECVET elementus. Naujosios Europos Komisijos programos "Erasmus+" modulinės programos, mobilumo ir strateginės partnerystės projektai išlieka pagrindine ECVET išbandymo priemone. ECVET įgyvendinimo Lietuvoje situacijos analizė leidžia teigti, kad procesai vyksta. Įgyvendinant ECVET Lietuvoje, galima išskirti šiuos pasiekimus:

- Projektas "Nacionaliniai ECVET ekspertai" įgyvendinamas nacionaliniu lygmeniu (<http://www.smpf.lt/lt/vykstantys-projektai/ecvet/apie-ecvet>). Nacionaliniai ekspertai konsultuoja profesinio mokymo įstaigas "ECVET" įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo klausimais, skirtais profesinio mokymo įstaigoms, darbdaviams ir kitoms suinteresuotosioms šalims;
- Profesiniame mokyme įdiegtas modulinis mokymas
- Profesinio mokymo įstaigoms teikiamos profesinio mokymo mobilumo chartijos.
- Vis daugiau profesinio rengimo ir mokymo įstaigų taiko ECVET principus įskaitydamos mokymosi rezultatus, pasiektus per mokinių judumą.

Pastebėta, kad procesai nėra greiti ir sėkmingi, nes:

- Profesinio mokymo įstaigų administracija ir pedagogai nepakankamai supranta "ECVET" naudą ir galimybes. Tiek profesinio mokymo mokytojai, tiek administratoriai dažnai skeptiškai vertina "ECVET" taikymą savo įstaigose, o tai yra dar viena neprivaloma Europos rekomendacija. Profesinio mokymo įstaigų darbuotojai nepakankamai aiškiai supranta "ECVET" taikymo mokymosi procese naudą, nes mokymo ir vertinimo procesai tampa aiškesni visoms suinteresuotosioms šalims;
- Dar ne visos šalies profesinio mokymo įstaigos taiko modulinį mokymą. Tik daugiau nei pusė Lietuvos profesinio mokymo įstaigų taiko modulinį mokymą, kuris yra viena iš svarbių sėkmingo ECVET taikymo sąlygų;
- Darbdaviai mažai dalyvauja formuojant, vertinant ir pripažįstant mokymosi rezultatus. Dažnai darbdavių požiūris iš esmės skiriasi nuo profesinio mokymo įstaigų darbuotojų požiūrio. Darbdavių dalyvavimas rengiant mokymo programas, vertinant mokymosi rezultatus ir pripažįstant kompetencijas darbo vietoje ne visada yra nuoseklus ir veiksmingas.

Nuo 2020 m. plėtojant projektą numatomos šios veiklos sritys:

- Geresnis ECVET elementų naudojimas Lietuvos profesinio mokymo įstaigose;
- didesnis profesinio mokymo įstaigų, įmonių ir kitų suinteresuotųjų šalių informuotumas apie "ECVET" taikymą ir naudą;
- Glaudesnis suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas įgyvendinant ECVET Lietuvoje;
- 2 tarpusavio mokymosi seminarai ir 1 internetinis seminaras apie "ECVET" naudojimą mokinių geografinio judumo srityje;
- Rekomendacijų teisės aktams, siekiant tobulinti ECVET taikymą Lietuvoje, rengimas;
- Platesnė ECVET elementų taikymo ir naudos sklaida: ekspertų ataskaitos, publikacijos, straipsniai ir informaciniai biuleteniai;
- Didesnė ECVET naudotojų bendruomenė.

Vertinant bendrą Europos profesinio mokymo kreditų sistemos įgyvendinimo Lietuvoje situaciją, galima teigti, kad teigiamų aspektų - stiprybių ir galimybių - yra daugiau nei silpnųjų. Ypač svarbu tai, kad ECVET įgyvendinimas suteikia daug galimybių gerinti profesinio mokymo kokybę, stiprinti švietimo ir verslo institucijų bendradarbiavimą, didinti procesų skaidrumą.

Italija

Kalbant apie Italijos kontekstą, galima teigti, kad pagrindinis ECVET poveikis daugiausia pasireiškė tarptautinio mobilumo srityje, o mokymosi visą gyvenimą srityje ECVET vaidmuo buvo mažesnis. Be to, buvo pabrėžta, kad "ECVET" nėra oficialiai patvirtinta kaip orientacinė sistema. Italijoje 2012-2014 m. buvo vykdomos svarbios reformos tiek mokymosi visą gyvenimą politikos srityje (pavyzdžiui, suaugusiųjų švietimo centrų reforma), tiek kvalifikacijų skaidrumo užtikrinimo sistemų ir priemonių srityje (priimant teisėkūros dekretą Nr. 13/13, kuriuo daugiausia dėmesio skiriama patirties pagrindu įgytų kompetencijų patvirtinimo ir sertifikavimo orientacinės sistemos projektui parengti). Tačiau daugelis ECVET principų buvo priimti netiesiogiai, ypač kalbant apie neformaliojo mokymosi būdu įgytų mokymosi rezultatų pripažinimą ir patvirtinimą, tačiau be aiškios nuorodos į ECVET. ECVET taip pat skiriamas svarbus vaidmuo skatinant principą, kad kvalifikacijos turi būti suskirstytos į LO vienetus. Diskutuojama apie tai, ar ECVET priemonės ir principus galėtų naudoti įdarbinimo tarnybos, pripažindamos užsieniečių, įgijusių kvalifikaciją užsienyje, ankstesnę mokymąsi. Kita vertus, diskusija dėl "ECVET" principų naudojimo siekiant skatinti perėjimą iš profesinio mokymo į aukštąsias mokyklas įstrigo ir šiuo metu nėra politinis prioritetas.

Daugiau informacijos apie ECVET Italijoje ir paramą profesinių kvalifikacijų pripažinimui galima rasti keliose interneto svetainėse ir įstaigose.

- Isfol - Istituto per lo sviluppo della formazione professionale dei lavoratori (Darbuotojų profesinio mokymo plėtros institutas) - sukūrė informacinį puslapį apie ECVET, kuriame aiškinami jo tikslai, veikimas, pagrindinės sąvokos ir nuorodos. - Atlante del lavoro e delle qualificazioni (Darbo ir kvalifikacijų atlasas) - tai išsamus darbo ir kvalifikacijų žemėlapis. Siūlomas darbo aprašas yra intensyvaus įvairių institucinių veikėjų bendradarbiavimo ir dalyvavimo rezultatas, jame dalyvavo ir dalyvauja darbdaviai ir profesinės sąjungos, dvišaliai atstovai, profesinės asociacijos, sektorių ekspertai ir darbo ir mokymosi sistemos suinteresuotosios šalys. Jį sudaro trys dalys: Atlasas "Darbas", Atlasas ir kvalifikacijos bei Atlasas ir profesijos. - Profesinių kvalifikacijų pripažinimo pagalbos centras teikia piliečiams ir kitų valstybių narių pagalbos centrams naudingą informaciją apie profesinių kvalifikacijų pripažinimą, siekiant įsisteigti arba laikinai ir nereguliariai vykdyti profesinę veiklą, ir apie Italijos teisės aktus, reglamentuojančius profesijas ir jų vykdymą. - "Impresa in un giorno" viename portale pateikiamas Italijoje reglamentuojamų profesijų sąrašas. Jame abėcėlės

tvarka pateikiamos visos reglamentuojamos profesijos pagal:

kompetentingą Italijos instituciją; informaciją apie pripažinimo procedūrą ir atitinkamas formas. - Europos profesinė kortelė - tai 2016 m. įvesta elektroninė procedūra, skirta gauti profesinės kvalifikacijos pripažinimą ir verstis profesine veikla kitoje ES šalyje. Ją valdyti lengviau, greičiau ir taip pat skaidriau nei įprastas profesinės kvalifikacijos pripažinimo procedūras. Šiuo metu Europos profesinės kortelės gavimo procedūra gali pasinaudoti tik šių profesijų atstovai: bendrosios praktikos slaugytojas, vaistininkas, kineziterapeutas, kalnų gidas, nekilnojamojo turto agentas.

Italijos pilietis, turintis profesinę kvalifikaciją ir norintis nuolat užsiimti profesine veikla kitoje ES valstybėje narėje, Europos ekonominėje erdvėje (Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje) arba Šveicarijoje, turi pateikti prašymą dėl profesinės kvalifikacijos pripažinimo valstybės, kurioje jis nori vykdyti veiklą, kompetentingai institucijai. - Europos politikos departamentas parengė Direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo vartotojo vadovą, kad būtų lengviau suprasti laisvo specialistų judėjimo Europos Sąjungoje sistemą reglamentuojančias taisykles. Vadovas atnaujintas atsižvelgiant į naujausią šios srities direktyvą (2014 m. gruodžio mėn.).

Rumunija

Rumunijos profesinio rengimo ir mokymo sistema buvo iš esmės patobulinta po Kopenhagos ir Lisabonos strategijos įgyvendinimo reformos. Šia reforma pirmiausia buvo siekiama suderinti Rumunijos profesinio mokymo sistemą su Europos profesinio mokymo sistema.

Rumunijoje už profesinį rengimą ir mokymą atsakingos šios organizacijos:

- Darbo ir socialinio solidarumo ministerija, kurios pareigos - rengti profesinio mokymo politiką ir programas bei kontroliuoti, kaip šios programos įgyvendinamos;
- Įvairių ekonomikos ir socialinių sektorių ministerijos, kurios siekia užtikrinti nuolatinį šiuose sektoriuose dirbančių darbuotojų profesinį mokymą;
- Nacionalinė suaugusiųjų profesinio mokymo taryba, veikianti prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Švietimo ministerijos, nustato vidutinės trukmės ir ilgalaikius suaugusiųjų profesinio mokymo poreikius ir horizontaliai bendradarbiauja su kitomis suaugusiųjų profesinio mokymo organizacijomis;
- Nacionalinė profesinio mokymo agentūra yra nacionalinė viešoji įstaiga, kurios paskirtis - organizuoti ir finansuoti su užimtumu susijusias paslaugas. Be to, ji taip pat tarpininkauja

tarp darbdavių ir žmonių, kuriems reikia darbo, ir administruoja bedarbio pašalpoms mokėti skirtą biudžetą;

- Profesinių standartų ir sertifikavimo taryba yra nacionalinė institucija, kuri rengia ir tvirtina naujus profesinius standartus arba keičia ir atšaukia esamus. Jos vaidmuo - atstovauti Rumunijos interesams, susijusiems su profesinių kompetencijų sertifikavimu, ir remti juos tarptautiniu lygmeniu;

- Mokymo paslaugų teikėjų įgaliojimų suteikimo komisija yra atsakinga už mokymo paslaugų teikėjų, kuriems teikia konsultacijas ir visus jiems reikalingus mokymus, įgaliojimus, taip pat stebi jų veiklą.

Tęstinio profesinio mokymo programos rengimas yra griežtai reglamentuotas ir centralizuotas. Dauguma paslaugų teikėjų vadovaujasi Nacionalinės profesinio mokymo agentūros išleista nacionaliniais profesinio mokymo standartais.

Kiekvieną kvalifikaciją apibūdinantis dokumentas vadinamas "Standartiniu mokymu" ir yra tokios struktūros: Kvalifikacijos lygmuo / Kvalifikacijos lygis / Kreditų skaičius / Mokymosi rezultatai / Veiklos vertinimo kriterijai / Vertinimo reikalavimai Mokymo programos parengtos pagal Nacionalinę kvalifikacijų sąrangą (NKS), kuri suderinta su Europos kvalifikacijų sąranga (EKS).

Mokymo programa (modulinis metodas) - moduliai sudaromi remiantis kompetencijų vienetais, o vieną modulį gali sudaryti 1 arba 2 vienetai. Kompetencijų vienetai (mokymosi vienetai) = kompetencijų vieneta sudaro nuoseklus kompetencijų ir (arba) mokymosi rezultatų rinkinys.

Žinios ir gebėjimai vertinami tiek per visą mokymo laikotarpį, tiek modulio pabaigoje, laikant baigiamąjį egzaminą, kurį gali sudaryti teorinis ir praktinis testas arba praktinis testas. Dažniausiai taikomas vertinimas, kuriuo siekiama įvertinti žinias ir gebėjimus, susijusius su dėstoma mokymo programa.

Profesinių standartų ir akreditacijos tarybai (COSA) tenka svarbus vaidmuo kuriant naują profesinių kompetencijų vertinimo ir akreditavimo sistemą, pagrįstą profesiniais standartais. Naujojoje sistemoje atsižvelgiama į kompetencijų vertinimą ir akreditavimą, neatsižvelgiant į tai, koku būdu jos buvo įgytos formalioje profesinio mokymo sistemoje, savarankiškai ar dirbant.

Lenkija

Lenkijos ECVET ekspertų grupė buvo įsteigta 2012 m. pagal Švietimo sistemos plėtros fondo ir Europos Komisijos pasirašytą susitarimą. Komandą sudarė 9 ekspertai, kuriuos paskyrė Nacionalinio švietimo ministerija ir Mokslo ir aukštojo mokslo ministerija. Projektas buvo įgyvendinamas iki 2014 m. kovo 31 d., o pagrindiniai jo tikslai - skatinti ECVET sistemos, kaip mokymosi visą gyvenimą idėjos ir strategijos "Europa 2020" 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje dėl Europos profesinio mokymo kreditų sistemos (ECVET) sukūrimo nurodytų veiksmų įgyvendinimą, plėtrą ir įgyvendinimą.

Lenkijoje ECVET statusas nėra reglamentuotas įstatymu. Šiuo metu ECVET yra taisyklių rinkinys - sąvoka, kurios prielaidos taikomos įvairiose srityse. Lenkijoje "ECVET" paprastai nėra minima vardu (išskyrus mokymosi mobilumo projektus), tačiau jos elementai ir principai taikomi keliose srityse:

1. Mobilumo mokymosi tikslais projektai
2. Profesinis mokymas švietimo sistemoje
3. Rinkos kvalifikacijos, veikiančios pagal integruotą kvalifikacijų sistemą
4. Aukštasis mokslas

Pažymėtina, kad aukštajame moksle ECVET naudojama rečiausiai - kol kas dviejų tipų. Pirmasis iš jų yra valstybinėse aukštosiose profesinėse mokyklose įgyvendinami projektai - kai ECVET naudojama integruoti pameistrystę į studijų programas ir suteikti papildomas kvalifikacijas. Antrasis atvejis - antrosios pakopos studijos, kurios buvo aprašytos remiantis ECVET atitinkančiais principais - kvalifikacijos, suteikiamos baigus studijas, buvo įtrauktos į IQS - iki šiol jų buvo keletas (šiuo atveju tiesiogiai nenurodant ECVET).

Dažniausia ECVET naudojimo sritis - mokymosi mobilumo projektai, vykdomi užsienio stažuočių ir praktikų forma. ECVET principai ir priemonės padeda institucijoms partnerėms planuoti ir organizuoti mokymosi mobilumą, taip pat yra skirtos padėti besimokantiejiems panaudoti užsienyje įgytus mokymosi rezultatus tolesniam mokymuisi ar profesiniam tobulėjimui.

Mobilumo projektuose įprasta išduoti papildomus sertifikatus, o "Europass" mobilumo sertifikatas yra privalomas. Šie dokumentai mobilumo dalyviams lieka visam laikui - techninėje ECVET kalboje jie vadinami "pasiekimų kaupimu". Ateityje jie gali juos naudoti, kad geriau pristatytų savo patirtį švietimo ir profesinio tobulėjimo kontekste (pvz., įgydami naują kvalifikaciją, kreipdamiesi dėl darbo).

Lenkijos profesiniame mokyme, kuris yra švietimo sistemos dalis, ECVET principai taikomi sprendimais, padedančiais kaupti ir perduoti pasiekimus (Dębowski, Stęchły 2015; IBE 2012). Vienas iš jų yra pati kvalifikacijų struktūra - švietimo sistemoje yra visiškos kvalifikacijos (diplomai, atitinkantys profesijas, pvz., IT technikas), kurias sudaro dalinės kvalifikacijos (sertifikatai / pažymėjimai, atitinkantys profesijose išskirtas kvalifikacijas, pvz. tinklo operacinės sistemos ir kompiuterių tinklų administravimas). Šis metodas palengvina laipsnišką, taigi - lankstų visos kvalifikacijos įgijimą arba tik tos dalinės kvalifikacijos įgijimą, kurios reikia konkrečiu metu. Be to, dalines kvalifikacijas sudaro mokymosi rezultatų rinkiniai.

Integruota kvalifikacijų sistema, Lenkijoje sukurta pagal 2015 m. gruodžio mėn. priimtą IQS įstatymą, siekiama, pirma, integruoti šalyje veikiančias kvalifikacijas ir užtikrinti kvalifikacijų, įgytų už švietimo ir aukštojo mokslo sistemos ribų, kokybę, antra, padidinti Lenkijoje įgytų kvalifikacijų patikimumą Europos darbo rinkoje. Įsteigus IQS, atsirado galimybė kurti ir suteikti naujas kvalifikacijas, vadinamąsias rinkos kvalifikacijas.

IŠVADOS

Projektui ypač svarbu tai, kad bet kokia kvalifikacija, įgyta neformaliojo mokymosi ar savišvietos būdu, kuriai galima nustatyti oficialaus mokymosi būdo nuorodą, ir atitinkami vienetai gauna tuos pačius ECVET taškus kaip ir nuoroda, nes pasiekiami tie patys mokymosi rezultatai¹.

"ECVET" tikslas - palengvinti mokymosi rezultatų pripažinimą pagal nacionalinius teisės aktus mobilumo sistemoje, siekiant įgyti kvalifikaciją. Taigi, apibendrinant galima teigti, kad visos šalys yra pasirengusios įgyvendinti "ECVET" tuo pačiu lygiu ir susitarė, kad VISOS mokymo programos gaus 1 "ECVET" tašką.

---

¹ 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl Europos profesinio mokymo kreditų sistemos (ECVET) sukūrimo (2009/C 155/02)https://bracket.erasmus.site/wp-content/uploads/2019/10/Definition-of-learning-outcomes_EN.pdf.

VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ EGZISTENCINĖ VIENATVĖ: MOKYMO PROGRAMA SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SPECIALISTAMS

PROGRAMAS

BENDRA INFORMACIJA

Kursai rengiami pagal Erasmus+ projektą ALONE, projekto Nr. 2019-1-PL01-KA202-064933. Kursai vyksta anglų, italų, lietuvių, lenkų, rumunų, lietuvių, rumunų ir švedų kalbomis.

TIKSLAS

Mokymo programos tikslas - kad dalyviai įgytų žinių ir įgūdžių, padėsiančių sustiprinti jų gebėjimus susitikti su vyresnio amžiaus žmonėmis, patiriančiais egzistencinę vienatvę.

TURINYS

Mokymo programa apima šį turinį:

- Ageizmas
- Orientacija į asmenį
- Vyresnio amžiaus žmogus kaip šeimos ir sveikatos priežiūros sistemos dalis
- Įvairios vienatvės formos, daugiausia dėmesio skiriant egzistencinei vienatvei
- Menas klausytis
- Pokalbiai apie emocinį ir egzistencinį aspektą

NUMATOMI MOKYMOSI REZULTATAI

Žinios ir supratimas

Baigę kursą studentai turėtų gebėti

- apibūdinti į asmenį orientuoto požiūrio sudedamąsias dalis ir į asmenį orientuotos priežiūros teikimo prielaidas (1)
- suprasti vyresnio amžiaus žmonių padėtį visuomenėje, daugiausia dėmesio skiriant senėjimo, galios, priklausomybės ir priklausomybės nuo šeimos ir (arba) sveikatos priežiūros sistemos (2).
- suprasti dvasingumo reikšmę konkrečios šalies kontekste (3).
- apibūdinti įvairias vienatvės formas ir suprasti egzistencinės vienatvės reikšmę (4).

Kompetencija ir įgūdžiai

Baigę kursą studentai turėtų gebėti

- susitikti su kitu kaip su asmeniu, sutelkiant dėmesį į kito patirtį, apsisprendimą / autonomiją, orumą, vientisumą ir pažeidžiamumą (5).
- interpretuoti kito asmens išraiškas klausantis, matant ir jaučiant kito asmens išgyvenimus ir poreikius, pavyzdžiui, poreikį atsiskirti, bendrauti ir užsiimti prasminga veikla (6).
- vesti pokalbius apie emocinius ir egzistencinius aspektus ir gebėti susidurti su egzistencine vienatve (7).

Vertinimas ir požiūris

Baigę kursą studentai turėtų gebėti

- kritiškai vertinti ir peržiūrėti savo išankstines nuostatas ir sveikatos priežiūros sistemą, suvokti, kokią įtaką tai daro susitikimui (8).
- vertinti ir suprasti, kokią galią turi būti profesionalu, o ne žmogumi (9).

JGVENDINIMAS

Kursas bus teikiamas kaip internetinė programa, kurioje bus skaitomos skaitmeninės paskaitos ir seminarai, atliekamos individualios užduotys, diskutuojama grupėse ir apmąstoma praktika. Kursas gali būti organizuojamas kaip dviejų dienų arba keturių pusdienių trukmės mokymai. Turinys turėtų būti pritaikytas prie konkrečios šalies konteksto ir švietimo tikslinės grupės, t. y. kai kuriose dalyse turinys gali skirtis įvairiuose kontekstuose.

Dalyvauti kurse reikia interneto ryšio per kompiuterį arba išmanųjį telefoną, išorinių ausinių, mikrofono ir interneto kameros.

EKZAMINAVIMAS

1 užduotis

Individualus testas raštu likus savaitei iki kurso pradžios ir maždaug savaitei pasibaigus kursui. apimti žinias apie į asmenį orientuotą priežiūrą, vyresnio amžiaus žmonių padėtį visuomenėje, dvasingumą ir įvairias vienatvės formas bei egzistencinės vienatvės reikšmę (1-4 mokymosi rezultatai)

2 užduotis

Grupės diskusijos, paremtos patirtimi, įgyta susidūrus su slaugomais vyresnio amžiaus žmonėmis, patiriančiais egzistencinę vienatvę (2, 4, 8, 9 mokymosi rezultatai).

3 užduotis

Galimybių ir kliūčių, su kuriomis susiduriama, apmąstymas per vaizdo įrašą, kai poromis mokomasi praktinio pokalbio su kitu asmeniu. Refleksija turėtų apimti gebėjimą perteikti kito žmogaus patirtį ir susidurti su egzistenciniais poreikiais (5-8 mokymosi rezultatai).

KURSŲ VERTINIMAS

Pasibaigus kursui, bus raštu įvertintas mokymosi rezultatų, turinio, struktūros, mokymosi išteklių ir grupės procesų įgyvendinimas.

LITERATŪRA

- Bogdanova, N., Švedaitė-Sakalauskė B. (2010) Egzistencialistinė paradigma socialiniame darbe: ribos ir galimybės. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 24: 9-19.
- Brooker, D. (2004). Kas yra į asmenį orientuota priežiūra sergant demencija? *Reviews in Clinical Gerontology*, 13(3), 215-222. doi:10.1017/s095925980400108x
<https://pdfs.semanticscholar.org/8d36/dfd85dc5c7fedb836a0555ac3088c027a4b0.pdf>
- Bullington, J., Söderlund, M., Sparén, B. E., Kneck, Å., Omérov, P. & Cronqvist, A. (2019). Bendravimo įgūdžiai slaugoje: fenomenologiškai pagrįstas bendravimo mokymo metodas. *Slaugytojų ugdymas praktikoje*, 39: 136-141.
- Renn-Žurek, A., Modrzejewska, D., Woźnicka, E., Popovici, S., Lacramioara, L., Boccaletti, L., Manattini, A., Trogu, G., Edberg, A-K., Beck, I., Žebrauskaitė, A. & Virbalienė, A. (2020). Tarptautinė ataskaita "Egzistencinė vienatvė - geroji patirtis iš sveikatos priežiūros organizacijų ir pacientų perspektyvos".
<https://aloneproject.eu/the-project/>.
- Trogu, G. Manattini, A., Renn-Žurek, A., Modrzejewska, D., Woźnicka, E., Popovici, S., Lacramioara, L., Edberg, A-K., Beck, I., Žebrauskaitė, A. & Virbalienė, A. (2020). Su egzistencine vienatve susiję sveikatos priežiūros specialistų patiriami vyresnio amžiaus asmenų slaugos apribojimai.
<https://aloneproject.eu/the-project/>
- PSO (2021 m. kovo 21 d.). Pasaulinė kampanija, skirta kovai su senatvine diskriminacija.
<https://www.who.int/publications/m/item/global-campaign-to-combat-ageism-toolkit>

www.aloneproject.eu